

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Barbary Pořízkové a soudců JUDr. Radana Malíka a JUDr. Petra Mikeše, Ph.D., v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalované: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní 16, Praha 1, ve věci ochrany před nečinností žalované a proti rozhodnutím žalované č. j. 1671/12, 1677/12, 1678/12, 1679/12, 1680/12, 1681/12 a 1682/12, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 3. 2014, č. j. 5 A 135/2013 – 49,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Podanou kasační stížností žalobce (dále jen „stěžovatel“) brojil proti shora označenému usnesení Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“), jímž mu nebylo přiznáno osvobození od soudních poplatků.

[2] Městský soud v napadeném usnesení konstatoval, že stěžovatel doložil, že jeho majetkové poměry odůvodňují osvobození od soudních poplatků. V řízeních před městským soudem byl opakovaně od soudních poplatků osvobozován pro svou nemajetnost a městský soud o jeho nemajetnosti nepochyboval ani v nynější věci. Shledal však, že existují jiné důvody, pro které by osvobození od soudních poplatků nemělo být přiznáno. Stěžovatel zneužívá toho, že je od poplatků osvobozen, a jeho úspěšné žádosti o osvobození od soudních poplatků jak v řízeních o žalobách, tak o kasačních stížnostech, jej povzbuzují k další procesní aktivitě, která však nijak nesvědčí o snaze dobrat se vyřešení sporné právní otázky, ani o tom, že vůbec bere na zřetel rozhodnutí soudů, jež mu opakovaně z týchž důvodů nevyhověly, a která je předem odsouzena k neúspěchu.

[3] Závěru o výše popsaném šikanózním výkonu práva dle městského soudu nasvědčuje nejen způsob, jakým stěžovatel přistoupil ke sdělování svých poměrů pro účely žádosti o osvobození od soudních poplatků, ale i způsob, jakým vedl tento a obdobné spory. Žaloba v nyní projednávané věci směřuje proti rozhodnutím, jimiž nebyl stěžovateli určen advokát k poskytnutí právní služby, jelikož nebyly pro určení advokáta splněny podmínky. Námitky, které vznášejí proti těmto rozhodnutím, vyjadřují nelibost vůči správnímu orgánu a poukazují na četné, často smyšlené vady rozhodnutí. Stěžovatel nespolečně pracoval se žalovanou a nesplnil potřebné podmínky pro určení advokáta, přičemž žalovaná považovala za zbytečné vyzývat ho k odstranění vad, s čímž se městský soud ztotožnil. Stěžovatel poukázal i na nečinnost žalované ve vztahu k jeho žádosti o určení advokáta. Soudu je přitom z předchozích řízení známo, že i v tomto případě se jedná o typickou neshodu mezi stranami sporu, kdy stěžovatel podává neúplné žádosti a odmítá je doplnit.

[4] Stěžovateli tak dle městského soudu nejde o to, aby se domáhal svých práv v konkrétní věci s pomocí určeného advokáta, spíše se realizuje v tom, že zpochybňuje u soudu jakýkoli postup žalované, ať už to může mít vliv na jeho právní postavení či nikoli. Smyslem řízení a jednotlivých návrhů je tak samotné vedení sporu s využíváním všech možných i nemožných procesních prostředků, motivací je tedy proces jako takový. Nelze mu upřít právo napadat úkony správního orgánu, nelze ale přehlížet způsob, jakým tak činí. Pokud hodlá dále svá práva vymáhat soudní cestou, měl by tak činit s vědomím existence nákladů řízení.

[5] Městský soud dále zdůraznil, že u stěžovatele evidoval 382 žalob, které z velké části napadaly rozhodnutí žalované, případně její nečinnost či nezákonný zásah. Zpravidla tyto spory vycházejí ze žádosti o bezplatnou právní službu podle § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, a mívají stereotypní průběh již od samého počátku. Stěžovatel požádá žalovanou o určení advokáta a ta mu ho určí. Stěžovatel však není ochoten přistoupit na podmínky stanovené v rozhodnutí, případně nehodlá s advokátem spolupracovat a dává najevo své nevalné mínění o úrovni přiděleného advokáta. Advokát pak požádá žalovanou o zrušení určení a ta mu vyhoví. Následuje žaloba a stěžovatel ve věci podává návrhy na určení lhůty k provedení procesního úkonu, navzdory poučení opakovaně soud upozorňuje na nesprávné uvedení sídla žalované a domáhá se opravy zřejmých nesprávností. Na základě svého názoru opakovaně uplatňuje námitky místní nepřislušnosti soudu, zpochybňuje doručení písemností, které prokazatelně obdržel. Nesouhlasí s rozhodnutím věci bez nařízení jednání, takže je soud jednání povinen naříditi. Stěžovatel se však na ně nedostaví s odůvodněním, že mu jeho poměry neumožňují cestu do Prahy.

[6] Městský soud tak uzavřel, že samotný počet stěžovatelových sporů ještě nesvědčí o tom, že jeho žaloby jsou samoučelné, podstatné pro závěr, že vede spory pro vedení sporu, však bylo zhodnocení, jaké spory vede a jak v jejich rámci postupuje. Městský soud tak zhodnotil, že dané okolnosti dovolují soudu odchýlit se od své dřívější praxe, kdy stěžovateli osvobození od soudních poplatků přiznával, a z důvodu zneužití institutu osvobození od soudního poplatku osvobození od soudních poplatků nepřiznat.

II. Obsah kasační stížnosti

[7] Usnesení městského soudu napadl stěžovatel kasační stížností, v níž vyjádřil nesouhlas s postupem městského soudu. Vytýká, že soud obchází zákon, když odmítá vydat věcný rozsudek, tedy odpírá věcně rozhodnout. Namítá, že mezi stovkami jeho neúspěšných žalob může být jedna úspěšná, kterou soud musí projednat. Dle jeho názoru soud odmítá pochopit, že žadatel o osvobození od soudního poplatku nemůže být osvobozen, jde-li o zjevně neúspěšný návrh, přičemž „kverulantství“ je v důsledku vhodné právní úpravy vyloučeno. Namítá rovněž nesprávné poučení o oprávněm prostředku. Stěžovatel dále v kasační stížnosti uvedl své další výhrady, jimiž se snažil zvrátit napadené usnesení městského soudu.

III. Právní hodnocení Nejvyššího správního soudu

[8] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána osobou k tomu oprávněnou, je podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, důvody kasační stížnosti odpovídají důvodům podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Zdejší soud přezkoumal napadené usnesení městského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, zkoumal při tom, zda netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[9] Nejvyšší správní soud jen krátce zmiňuje, že netrval na zaplacení soudního poplatku a povinném zastoupení advokátem v řízení o kasační stížnosti. Trvání na těchto požadavcích by totiž značilo jen řetězení téhož problému, jelikož předmětem přezkumu je usnesení městského soudu o neosvobození od soudních poplatků. K danému srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, a ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77 (všechna zde citovaná rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz).

[10] Zdejší soud se plně ztotožnil se závěrem a odůvodněním městského soudu, že povaha sporu vedeného před městským soudem nesla znaky svévolného vedení „sporu pro spor“. Z tohoto důvodu je přitom v případě, že je takový postup okolnostmi konkrétní věci řádně odůvodněn, důvodné nepřiznat osvobození od soudních poplatků.

[11] Při dané úvaze lze vyjít ze stanoviska Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, podle kterého „v této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) – srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo nález Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08“. S ohledem na tyto jednotlivé funkce soudních poplatků dochází zdejší soud k závěru, že je důležité nejen chránit zájmy účastníka řízení, který se domáhá svých práv soudní cestou, ale zároveň zajistit, aby si účastník řádně uvědomoval důležitost řízení a byl si zřetelně vědom okolností, které jeho řízení doprovázejí. Proto při posuzování osvobození od soudních poplatků soud musí kromě majetkové situace žadatele posoudit i procesní

postup, jakým účastník dané řízení vede (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2012, č. j. 2 As 113/2012 – 12).

[12] Jak již zdejší soud konstatoval např. v rozsudku ze dne 28. 6. 2013, č. j. 5 As 43/2013 – 11, zneužívání dobrodiní osvobození od soudních poplatků je nepochybně důvodem způsobilým legitimizovat odklon od dosavadní rozhodovací praxe. Má-li soud v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, jak již bylo naznačeno, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva“, úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu (srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 – 91).

[13] Městský soud se při závěru o šikanózním výkonu práva přidržel okolností stávajícího případu a dále zhodnotil postup stěžovatele v povahou obdobných sporech. Vedle velkého počtu sporů, které stěžovatel vede (městský soud počet žalob vyčíslil na 382, u zdejšího soudu je evidováno přes 1 000 stěžovatelových věcí, z toho jen za letošní rok téměř 200), což by samo o sobě nemohlo odůvodnit neosvobození od soudního poplatku, městský soud rozebral postup stěžovatele v dané věci a také podobnost takového postupu v dalších jeho sporech. V podmínkách nynější věci soud zcela přesvědčivě poukázal na povahu sporu, kdy nebyl žalovanou stěžovateli určen advokát k poskytnutí právní služby. Dále popsal, že takový průběh sporu se neliší od dalších jeho obdobných věcí. O tom, že ani v nynější věci nevybočil z popsaného způsobu vedení sporu a snažil se vedení sporu co nejvíce prodloužit, svědčí i to, že žalobu podal k místně nepřislušnému Krajskému soudu v Českých Budějovicích, který byl nucen věc postoupit. Městský soud rovněž dále popsal další aspekty stěžovatelova postupu v obdobných sporech (viz část I. tohoto rozsudku), které svědčí o tom, že při svých procesních krocích je veden spíše snahou vést spor pro spor.

[14] Nejvyšší správní soud dále poznamenává, že městský soud řádně zdůvodnil, proč šikanózní výkon práva ze strany stěžovatele odůvodnil odklon od rozhodovací praxe městského soudu, kdy mu bylo osvobození od soudních poplatků přiznáno. Odůvodnění napadeného usnesení bylo náležitě věcně i argumentačně podloženo, za takových podmínek bylo možno odklon od minulé rozhodovací praxe na úrovni krajských soudů aprobovat.

[15] V daném případě tak soud při posuzování stěžovatelem podané žádosti o osvobození od soudních poplatků správně přihlížel i k dalším okolnostem případu, tedy nejen k majetkové situaci. Městský soud konstatoval, že majetkové poměry stěžovatele odůvodňují osvobození od soudního poplatku, současně však poukázal na další skutečnosti odůvodňující nepřiznání tohoto osvobození.

[16] Stěžovatel v kasační stížnosti uvádí, že osvobodit od poplatku nemůže soud tehdy, je-li žaloba zjevně neúspěšná. S tím Nejvyšší správní soud souhlasí, není mu ovšem jasné, zda stěžovatel považuje své podání za zjevně neúspěšné, nebo co vlastně chtěl svou námitkou vyjádřit. Osvobození od soudního poplatku je možné při kumulativním splnění několika podmínek, kdy v případě nesplnění byť jediné z nich nárok na osvobození není dán a žádost soud zamítne. Rozhodující je, zda v souvislosti s podanou žádostí (1.) účastník řízení (zde stěžovatel) doloží, že nemá dostatečné prostředky, (2.) nejedná se o neuvážený či svévolný (šikanózní) návrh a (3.) návrh zjevně nemůže být neúspěšný. U posuzování svévolného (šikanózního) návrhu je nutné zohlednit jak samotné podání stěžovatele, tak i jeho další podání a způsob vedení jeho sporů v obdobných případech. Zjevná neúspěšnost je tedy pouze jednou, nikoliv jedinou podmínkou pro posouzení nároku na osvobození, resp. zamítnutí žádosti. V projednávaném případě je zřejmé, že městský soud vyhodnotil podanou žádost o osvobození od soudních poplatků a shledal důvody pro její zamítnutí. V takové situaci, kdy ob stojí odůvodnění nepřiznání osvobození, již není nezbytné se dalšími podmínkami osvobození zabývat.

[17] Pokud stěžovatel namítá, že městský soud odmítá vydat věcný rozsudek, musí Nejvyšší správní soud konstatovat, že tomu tak není. V této fázi řízení se rozhoduje o osvobození od soudního poplatku a věcné posouzení tak není na místě. Teprve po splnění všech podmínek řízení, mezi které patří i úhrada soudního poplatku či osvobození od něj, se bude soud věcným posouzením zabývat.

[18] S námitkou, že i kdyby stěžovatel podal stovky neúspěšných žalob, pak jedna úspěšná není zjevně neúspěšná, ačkoli ji tak soud nazve, nelze než souhlasit. Jelikož se v tomto konkrétním případě zjevnou neúspěšností návrhu městský soud nezabýval a ani nemusel zabývat (viz bod [16] tohoto rozsudku), je uváděná námitka irelevantní.

[19] Pokud jde o námitku stěžovatele, že ho soud nepoučil správně o opravném prostředku, když kasační stížnost není proti dočasnému rozhodnutí přípustná, Nejvyšší správní soud uvádí, že pokud jde o rozhodnutí, kterým se zamítá žádost o osvobození od soudních poplatků, nejedná se z povahy věci o rozhodnutí dočasné a neuplatní se tedy § 104 odst. 3 písm. c) s. ř. s., na nějž stěžovatel patrně odkazuje. V případě nepřípustnosti kasační stížnosti proti „dočasnému“ rozhodnutí se musí jednat o rozhodnutí časově omezená, která nejsou-li zrušena soudem samým, zanikají z moci zákona (typickým příkladem je rozhodnutí o odkladném účinku). Poučení soudu je z uvedených důvodů dle současné judikatury Nejvyššího správního soudu v pořádku. Stěžovatel se jím přes domněnku jeho nesprávnosti řídil, což odporuje jeho postoji v této věci.

[20] K dalším tvrzením v kasační stížnosti uplatněným zdejší soud konstatuje, že šlo dílem o nekonkrétní tvrzení, z nichž nebylo možno identifikovat projednatelné námitky proti napadenému usnesení městského soudu, dílem šlo o vyjádření stěžovatelových názorů na činnost městského soudu, které nemají pro posouzení Nejvyšším správním soudem v projednávané věci význam.

IV. Závěr a náklady řízení

[21] Nejvyšší správní soud ze všech shora uvedených důvodů dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, proto ji dle § 110 odst. 1, věty poslední, s. ř. s. zamítl. O věci přitom rozhodl bez jednání postupem podle § 109 odst. 2 s. ř. s., dle kterého o kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud zpravidla bez jednání.

[22] Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1, větu první, s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., dle kterých nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Stěžovatel v soudním řízení úspěch neměl, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalované, která by jinak měla právo na náhradu nákladů řízení, nevznikly v řízení o kasační stížnosti žádné náklady.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 26. června 2014

JUDr. Barbara Pořízková
předsedkyně senátu